

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Παρασκευή, 23 Απριλίου, 2010

Μέγαρο Μουσικής Αθηνών

ΟΜΙΛΙΑ Μ. Laurent FABIUS

Πρώην Πρωθυπουργού της Γαλλικής Δημοκρατίας

Αξιότιμε Υπουργέ Κε Γιάννο Παπαντωνίου
Κυρίες και κύριοι Πρόεδροι,
Κυρίες, Κύριοι, αξιότιμοι φίλοι,

Είμαι ευτυχής που παρευρίσκομαι σήμερα ανάμεσα σας με αφορμή αυτή τη διάσκεψη με θέμα “Ευκαιρίες και προκλήσεις στην Ελλάδα του σήμερα”.

Δεν έχω την πρόθεση να προσθέσω το όνομα μου στην μεγάλη λίστα των ειδικών που δίνουν συμβουλές στην Ελλάδα. Θα περιοριστώ στο να επισημάνω ότι οι προσπάθειες της Ελληνικής Κυβέρνησης είναι θαρραλέες και ότι είναι ουσιαστικό ότι η Ευρώπη στηρίζει ένα κράτος-μέλος της. Εάν τα κράτη-μέλη δεν το κάνουν από γενναιοδωρία, πρέπει να το κάνουν από εγωισμό: στην πραγματικότητα καμία ή σχεδόν καμία χώρα δεν παραμένει απρόσβλητη από το κτύπημα της παγκόσμιας οικονομικής αστάθειας, των πολιτικών λαθών, των αδυναμιών της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και των δυνάμεων της διεθνούς κερδοσκοπίας. Θα επικεντρωθώ σε ένα συναφές θέμα που αποτελεί κατά κάποιο τρόπο το σκηνικό της Ελληνικής κρίσης και της οικονομικής κατάστασης των χωρών της Ευρώπης: “ποια είναι η Ευρωπαϊκή οικονομική κυβέρνηση;”

Υιοθετώ την έκφραση “οικονομική κυβέρνηση”. Άλλοι προτιμούν την έκφραση “οικονομική διακυβέρνηση”. Θα μπορούσε να γίνει μια ατελείωτη διατριβή πάνω στην ορολογία. Η διακυβέρνηση αφορά την εγνωσμένη ικανότητα των εθνικών κυβερνήσεων να ανταποκρίνονται σε μια ορισμένη αυτο-ρύθμιση. Η κυβέρνηση, από την άλλη, είναι η νομιμότητα και η ενιαία και σαφής ηγεσία. Μου φαίνεται ότι η “διακυβέρνηση” είναι στην πραγματικότητα μια “κυβέρνηση” που διστάζει να χρησιμοποιήσει τα μέσα που απαιτούνται για να κυβερνήσει. Αν προτιμούσε κάποιος την έκφραση “οικονομική καθοδήγηση”, κανένα πρόβλημα. Αλλά, ομοίως, υποκαθιστώντας τον όρο “καθοδήγηση” με τον όρο “διακυβέρνηση” ή με τον όρο “κυβέρνηση”, και εφόσον έχουμε από κοινού μια οικονομική ένωση και ομοίως μια νομισματική ένωση, δεν μπορούμε να αποφύγουμε να απαντήσουμε στο ερώτημα “ποιος πρέπει να καθοδηγεί και πώς”. Γι’ αυτό ακριβώς θα ήθελα να σας μιλήσω.

Θα θυμίσω αρχικά, τους κύριους μηχανισμούς της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (Ο.Ν.Ε.).

Όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), είναι γνωστό ότι είχε συσταθεί νομίμως με τη συνθήκη του Μάαστριχτ του 1993. Έκτοτε, έχει τροποποιηθεί από τη Συνθήκη της Νίκαιας (2001) και της Λισσαβόνας (2007). Τα κράτη-μέλη συμφώνησαν πάνω στα ποσοτικά κριτήρια ώστε να συγκλίνουν οι οικονομίες τους προς μια νομισματική ένωση. Οι βασικές αρχές είχαν καθοριστεί από την αρχή: ονομάζονται ενιαία αγορά και ελεύθερος ανταγωνισμός, επικουρικότητα και φορολογική αυτονομία των κρατών-μελών, σε συνδυασμό με την αρχή της λεγόμενης “μη διάσωσης” (no bail-out) που απαγορεύει στα κράτη-μέλη να αναλαμβάνουν οικονομικές δεσμεύσεις άλλες εκτός από τα κονδύλια του Ταμείου Συνοχής που αφορούν μια εθνική κυβέρνηση και τέλος την σχεδόν παντελή απουσία χρηματοοικονομικών μεταφορών μεταξύ κρατών-μελών (οι κοινές δαπάνες, που αντιπροσώπευαν μόλις το 1, 18% του Α.Ε.Π. πριν από 10 χρόνια, έχουν πέσει στο 1%). Ορισμένες από αυτές τις αρχές φαίνονται, εκ πρώτης όψεως, λιγότερο κατάλληλες από άλλες. Σύμφωνα με την δικαιολογημένη

έκφραση του Ζ. Ντελόρ, η Ε.Ε. αποτελεί ένα “πολιτικό αντικείμενο χωρίς ταυτότητα”, που βασίζεται σε ένα τριγωνικό θεσμό: το Συμβούλιο, το Κοινοβούλιο και την Επιτροπή. Εγώ θα συμπληρώσω ότι έχει προβλεφθεί ένας μηχανισμός βοήθειας από την Ε.Ε. για τις περιπτώσεις κρίσης του ισοζυγίου πληρωμών. Αυτή η δυνατότητα μπορεί να ενεργοποιηθεί για τα εκτός της Ε.Ε. κράτη, αφού μέχρι στιγμής δεν προορίζεται για τα κράτη-μέλη της Ο.Ν.Ε. Αφορά από κοινού τόσο την Ε.Ε., το Δ.Ν.Τ. και την Παγκόσμια Τράπεζα και σχετίζεται με την ανάληψη δημοσιονομικών και οικονομικών προϋποθέσεων. Πρόσφατα, τρεις χώρες εκτός Ο.Ν.Ε. επωφελήθηκαν από αυτή τη βοήθεια: η Ουγγαρία, η Λετονία και η Ρουμανία.

Όσον αφορά την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (Ο.Ν.Ε.), αυτή χαρακτηρίζεται από ένα κοινό νόμισμα και μια κοινή νομισματική πολιτική, όπως έχει συμφωνηθεί μεταξύ 16 χωρών σήμερα. Οι κανόνες εισόδου στην Ο.Ν.Ε. ορίζονται επακριβώς, αλλά δεν προβλέπεται καμία ρήτρα εξόδου. Η Ε.Κ.Τ. έχει αναλάβει, ως γνωστόν, τη νομισματική πολιτική της Ο.Ν.Ε. και το σύνολο των τραπεζικών εργασιών που σχετίζονται με το Ευρώ. Είναι ανεξάρτητη. Ο πρωταρχικός της στόχος είναι να εξασφαλίσει την σταθερότητα των τιμών, καθορίζοντας το κατώτερο επίπεδο, αλλά πάντως κοντά στο 2%. Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να ενσωματωθούν στην Ο.Ν.Ε. εφόσον πληρούν 5 κριτήρια οικονομικής σύγκλισης, τα περίφημα “κριτήρια του Μάαστριχτ”: σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών, σταθερότητα τιμών, χαμηλά ονομαστικά επιτόκια των μακροπρόθεσμων χορηγήσεων, έλλειμμα προϋπολογισμού μικρότερο του 3% του Α.Ε.Π. και δημόσιο χρέος κάτω του 60% του Α.Ε.Π. Είναι το λεγόμενο “Euro Group”, συνεπικουρούμενο από ένα Πρόεδρο που συγκαλεί τους υπουργούς των οικονομικών των κρατών-μελών της Ο.Ν.Ε.

Η περιγραφή αυτών των μηχανισμών και κυρίως η παρακολούθηση της λειτουργίας τους αποκαλύπτουν έναν ορισμένο αριθμό προβλημάτων, των οποίων η κατάσταση της Ελλάδας αποτελεί ένα επιμέρους παράδειγμα. Διαπιστώνουμε αρχικά μια νομική σύγχυση και, μάλιστα, αντιφάσεις μεταξύ διαφορετικών κειμένων. Για παράδειγμα, το άρθρο 125 του Συμφώνου της Λισσαβόνας (πρώην άρθρο 103 της Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης) αποκλείει το “bail-out” από την Ένωση ή από ένα κράτος-μέλος, αναφορικά με τις οικονομικές δεσμεύσεις ενός άλλου κράτους-μέλους. Αλλά, το άρθρο 122 του ίδιου συμφώνου της Λισσαβόνας (πρώην άρθρο 100.2 της Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης) ορίζει ότι “όταν ένα Κράτος μέλος αντιμετωπίζει σοβαρές δυσχέρειες... με αφορμή... έκτακτα ανεξέλεγκτα γεγονότα, το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, μπορεί να παρέχει, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, οικονομική βοήθεια στο ενδιαφερόμενο κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο Πρόεδρος του Συμβουλίου ενημερώνει το Κοινοβούλιο για την απόφαση αυτή.” Με την ανάγνωση αυτών των δύο άρθρων, είναι σαν να ακούμε τον πρώην Πρόεδρο της Κεντρικής Τράπεζας των Η.Π.Α. τον κύριο Alan Greenspan, ο οποίος, όταν άφηγε εσκεμμένα ασάφειες σε ευαίσθητα ζητήματα, σημείωνε με χιούμορ: “αν έχετε καταλάβει ακριβώς αυτό που ήθελα να πω, είναι γιατί δεν εκφράστηκα όπως θα έπρεπε”...

Σύγχυση κειμένων, αλλά και έλλειψη προσαρμοστικότητας κάποιων κανόνων. Στη πράξη, τα κριτήρια του Μάαστριχτ έχουν σαφώς κλονιστεί. Στα τέλη του 2009, δεν τα τηρούσε σχεδόν ούτε ένα κράτος-μέλος σε ό,τι αφορά τα δημόσια οικονομικά. Το ίδιο θα συμβεί και το 2011. Εν τούτοις, επιβάλλεται η τήρησή τους στις υποψήφιας χώρες ένταξης στο Ευρώ! Στην πραγματικότητα, σε καθαρά αριθμητικό επίπεδο, μπορεί να αποδειχτεί ότι ο κανόνας του 3% του δημοσίου ελλείμματος, που σταθεροποιεί το δημόσιο χρέος στο 60% του Α.Ε.Π., δεν αξίζει παρά μόνον εάν η πραγματική ανάπτυξη της Ο.Ν.Ε. είναι 3% και, προφανώς, δεν ισχύει κάτι τέτοιο. Δεν λένε τίποτε ούτε για το ιδιωτικό χρέος ούτε για την επέκταση της πίστωσης μέσα στην οικονομία. Επιπλέον, αυτά τα κριτήρια δεν ανησυχούν καθόλου για την πραγματική σύγκλιση των οικονομιών, που εκτιμάται από τη διαφορά στο εμπορικό ισοζύγιο και τα έσοδα. Δεν λαμβάνονται καθόλου υπόψη, τηρουμένων των αναλογιών, οι διάφορες ασυμμετρίες ανάμεσα σε διάφορες χώρες, ιδίως εκείνες που συνδέονται με την παραγωγική εξειδίκευση. Αυτή είναι μια σημαντική πτυχή. Οι χώρες που ανήκουν στη ζώνη του Ευρώ είναι λίγο-πολύ βιομηχανικές, κατέχουν κατασκευαστικούς τομείς σε μικρότερη ή μεγαλύτερη έκταση, κατέβαλαν λιγότερο ή περισσότερο έντονες προσπάθειες για να ανέβουν στην κλίμακα, όπως εκτιμάται από τις δαπάνες τους για έρευνα και ανάπτυξη. Αυτές οι διαφορετικές παραγωγικές

εξειδικεύσεις μπορούν να οδηγήσουν σε σοκ και σε διάφορους κύκλους και, ιδιαίτερα, σε μεσοπρόθεσμα ανόμοια ανάπτυξη των οικονομιών. Οι χώρες με χαμηλή βιομηχανική ανάπτυξη έχουν πιο περιορισμένες προοπτικές αύξησης της παραγωγικότητας από τις άλλες και, κατά συνέπεια, διαθέτουν μικρότερο δυναμικό ανάπτυξης. Αυτό ισχύει στην πράξη για την Ισπανία, την Ιταλία και την Πορτογαλία. Κατά την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη των διαφόρων κρατών-μελών, δεν υπάρχει διορθωτικός μηχανισμός στο πλαίσιο της Ο.Ν.Ε.: δεν υπάρχει κοινή φορολογία, δημόσια μέσα μεταφοράς ανάμεσα στις χώρες, πραγματική διακίνηση της εργασίας ανάμεσα στις χώρες και, προφανώς, μη υποτίμηση.

Πριν από την κρίση, η πραγματική κατάσταση κρυβόταν συνήθως πίσω από την αύξηση του ιδιωτικού χρέους: όλα αυτά τώρα ήρθαν στην επιφάνεια. Βεβαίως, η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται στη διαδικασία υιοθέτησης μέτρων για την αντιμετώπιση οικονομικών κρίσεων που οφείλονται σε κερδοσκοπικές επιθέσεις - αυτό είναι απαραίτητο - αλλά δεν έχει ακόμα εκλείψει η απουσία μηχανισμών που θα επέτρεπαν να αποφευχθεί η υπερβολική ανισότητα εντός της ζώνης του Ευρώ, δηλαδή σημαντική διαφορά του πραγματικού κατά κεφαλήν εισοδήματος μεταξύ των χωρών. Επιπλέον, οι χρηματοοικονομικές αγορές φαίνεται πλέον ότι δεν είναι ο μόνος τρόπος μεταφοράς αποταμιεύσεων στην Ευρώπη, γεγονός αμφισβητήσιμο σε μια νομισματική ένωση. Οι αποκλίσεις των τρεχουσών ισοζυγίων δεν θα πρέπει να είναι σημαίνουσες, δεδομένου ότι μπορούν να χρηματοδοτούνται τελικά από την Ε.Κ.Τ. Εν τούτοις, από τη στιγμή που οι χρηματοοικονομικές αγορές δεν έχουν αφομοιώσει αυτόν το μηχανισμό, επιβάλλουν ένα πρόσθετο κόστος χρηματοδότησης, το οποίο υφίσταται σήμερα η Ελλάδα, που θα μπορούσε να κατασταλεί από άλλον οργανισμό, δημόσιο, μεταφοράς αποταμίευσης, ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ο.Ν.Ε.

Τα στοιχεία αυτά και μόνο δείχνουν πόσο δύσκολο, φανερά αδύνατο, είναι για την Ο.Ν.Ε. να παραμείνει στη παρούσα κατάσταση, δηλαδή στη μέση του ποταμού. Οποιοσδήποτε, χωρίς να είναι ειδικός, καταλαβαίνει ότι ένα ενιαίο νόμισμα δεν μπορεί να συνυπάρξει βιώσιμα με υπερβολικά ανόμοιες οικονομικές αναπτύξεις. Έχουμε ανάγκη να το αντιληφθούμε αυτό, ώστε να διαφυλάξουμε την ήδη υφιστάμενη, αν όχι απαραίτητα μια απόλυτα ενοποιημένη, οικονομική πολιτική, τουλάχιστον μιας όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικής οικονομικής εναρμόνισης: αυτή είναι η οικονομική καθοδήγηση, η απαραίτητη ευρωπαϊκή οικονομική κυβέρνηση. Απαιτεί αλλαγές σε διάφορους τομείς: προϋπολογισμός και εναρμόνιση φορολογιών, εμπορική πολιτική, μηχανισμοί στήριξης σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, δημοσιονομικός κανονισμός, σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης, πολιτικό αντιστάθμισμα στην Ε.Κ.Τ. Θα περιοριστώ εδώ να θίξω τις δύο πρώτες πτυχές. Θα διατυπώσω μερικές προτάσεις για την ευρωπαϊκή οικονομική κυβέρνηση, μέσα από την πρακτική εμπειρία μου και την παρατήρηση των γεγονότων.

Κυρίες και κύριοι, ο προϋπολογισμός - τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο - αποτελεί ένα πρωταρχικό εργαλείο οικονομικής πολιτικής. Είναι το κύριο εργαλείο όλων των δημόσιων πολιτικών. Σίγουρα, υπάρχουν διαδικασίες συντονισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά αυτές είναι γενικές και ελάχιστα εξαναγκαστικές. Η Επιτροπή θα πρέπει να θέτει τους "γενικούς προσανατολισμούς της οικονομικής πολιτικής". Η πιο σημαντική φάση - η διαβίβαση από κάθε κυβέρνηση προς την Επιτροπή των τριετών προβλέψεών της για τα δημόσια οικονομικά της χώρας - είναι μέχρι στιγμής μια άσκηση αρκετά εμπιστευτική και λίγο αξιόπιστη και, εν πάση περιπτώσει, αυτή είναι η περίπτωση της Γαλλίας. Πεποίθησή μου είναι ότι δεν θα υπάρξει ευρωπαϊκή οικονομική κυβέρνηση χωρίς τροποποιήσεις των ισχυουσών δημοσιονομικών διαδικασιών. Η δυσκολία είναι να επιτευχθεί συμβιβαστικά η αναγκαία εναρμόνιση, λαμβάνοντας υπόψη την ποικιλομορφία των παραδόσεων και κυρίως με σεβασμό των εθνικών θεσμών, ιδιαίτερα των θεμελιωδών δικαιωμάτων που σχετίζονται με τα κοινοβούλια. Συγκεκριμένα, ένα πρώτο στάδιο εναρμόνισης θα πρέπει να αφορά τις οικονομικές παραδοχές που χρησιμοποιούνται στη σύνταξη των εθνικών προϋπολογισμών. Παντού, η επιλογή αυτών των παραδοχών καθορίζει εν μέρει τα αποτελέσματα, γι' αυτό είναι σημαντικό οι παραδοχές αυτές να καθορίζονται από κοινού. Οι τιμές του πετρελαίου, η ισοτιμία ευρώ-δολαρίου, το επίπεδο των εξαγωγών και του διεθνούς εμπορίου και οι γενικές παραδοχές ανάπτυξης είναι μερικά από τα δεδομένα που πλαισιώνουν τη σύνταξη κάθε προϋπολογισμού: τα δεδομένα αυτά θα πρέπει να

συζητούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο και να αποφασίζονται από κοινού. Αυτό υποτίθεται ότι μπορεί να γίνει, με την πρόβλεψη ότι οι εθνικοί προϋπολογισμοί ψηφίζονται κάθε φθινόπωρο, άρα οι κοινές παραδοχές πρέπει να καθορίζονται το Μάιο-Ιούνιο σε μια συνεδρίαση του Euro Group. Θα πρέπει να βασίζονται σε πρόταση της Επιτροπής, στα πλαίσια μιας συνεδρίασης ανοικτής στον Τύπο. Οι παραδοχές θα κοινοποιούνται άμεσα σε κάθε χώρα του Euro Group και θα χρησιμοποιούνται ως βάση στη σύνταξη των εθνικών προϋπολογισμών.

Το δεύτερο βήμα, μετά από την εργασία της κατάρτισης του προϋπολογισμού που πραγματοποιείται σε κάθε κράτος, θα είναι μια παρέμβαση, για παράδειγμα κάθε Σεπτεμβρίου. Κάθε σχέδιο εθνικού προϋπολογισμού θα διαβιβάζεται στην Επιτροπή, που θα επαληθεύει την αξιοπιστία, την αποτελεσματικότητα και την συμβατότητα του προτεινόμενου προϋπολογισμού με τη συνολική ευρωπαϊκή προσέγγιση. Κάθε υπουργός θα εκθέτει το σχέδιό του και τα επιχειρήματά του. Η εμπειρισταωμένη γνώμη θα πρέπει να εγκρίνεται με ορισμένη πλειοψηφία σε καθέναν από τους προϋπολογισμούς του Euro Group και θα ζητούνται αλλαγές όπου χρειάζεται. Στη συνέχεια, σε περίπτωση διόρθωσης, το σχέδιο θα διαβιβάζεται στο εκάστοτε κοινοβούλιο για να εξεταστεί και να τεθεί σε ψηφοφορία. και πάλι, οι σχετικές συνεδριάσεις της Επιτροπής θα είναι δημόσιες.

Η τρίτη φάση αφορά την εκτέλεση των προϋπολογισμών. Αυτή θα έχει ως αντικείμενο έναν τριμηνιαίο έλεγχο από το Euro Group. Κάθε φορά, με αυτή την αφορμή, μπορεί να εκδίδεται μια ανακοίνωση συνοδευόμενη από προτάσεις για δράση. Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις απόψεις και τις αποφάσεις που λήφθηκαν ή όχι, η Επιτροπή θα μπορεί να αποφασίζει διάφορες κυρώσεις εναντίον μιας χώρας. Μια τέτοια κύρωση θα μπορούσε να είναι η άρνηση καταβολής του συνόλου ή μέρους των κονδυλίων που προορίζονταν για το συγκεκριμένο κράτος. Θα μπορούσε να είναι ένα πρόστιμο. Η ίδια διαδικασία θα επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο.

Μια τέτοια μέθοδος θα σηματοδοτήσει μια βαθιά αλλαγή της υπάρχουσας κατάστασης. Προφανώς εδώ αναδεικνύονται πολυάριθμα ερωτήματα. Τα κράτη-μέλη θα αποδέχονταν μια τέτοια πειθαρχία; Κάτι τέτοιο θα έπρεπε να αποτελεί τμήμα της Συνθήκης Προσχώρησης στο Ευρώ και, αν δεν υλοποιηθεί, οι δυσκολίες που ήδη αντιμετωπίζουμε θα επαναληφθούν. Από την άλλη πλευρά, το Euro Group και η Επιτροπή διαθέτουν την εξουσία και επαρκή μέσα για να δράσουν; Επί του παρόντος, αυτό είναι αμφίβολο, εντούτοις όμως θα πρέπει να παρέμβουμε, αν θέλουμε να αποφύγουμε την επανεμφάνιση ή την επιδείνωση των προβλημάτων. Παρόμοια πρόοδος πρέπει να επιτευχθεί και στο επίπεδο της εναρμόνισης των εθνικών φορολογιών. Η καλύτερη μέθοδος μου φαίνεται ότι είναι εκείνη ενός μηχανισμού διαχείρισης των διακυμάνσεων των ευρωπαϊκών δημοσιονομικών, δηλαδή με τον καθορισμό, για διαφόρους εθνικούς φόρους, μιας συγκρίσιμης βάσης, ενός ανώτατου και ενός κατώτατου ορίου μεταξύ των οποίων οι εθνικές τιμές θα μπορούν να ποικίλλουν. Αυτό θα διασφαλίσει τις εθνικές κυριαρχίες και ταυτόχρονα θα μειώσει τις υπερβολικές δημοσιονομικές ασυμφωνίες. Σε τεχνικό επίπεδο, ο έλεγχος των πραγματικών αριθμών που αφορά κάθε κράτος πρέπει να ενισχυθεί. Θα μπορούσε, για παράδειγμα, να δημιουργηθεί ένας οργανισμός δημόσιας αξιολόγησης στα πλαίσια του Euro Group. Κατ' επέκταση, θα πρέπει να ενεργοποιηθεί το σχέδιο δημιουργίας μιας Γραμματείας στο Euro Group.

Σε πολιτικό επίπεδο, είναι σαφές ότι οι διαδικασίες αυτές συνεπάγονται μια αναβίωση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, η οποία είναι απαραίτητη ώστε να αποφευχθεί η “εξαφάνιση από τα ραντάρ των ηπείρων”. Σε αυτή τη διαδικασία, ποιος θα είναι ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου; Θα πρέπει να συμμετέχει σε κάθε φάση. Η απλούστερη λύση θα ήταν η συμμετοχή ορισμένων από τους ειδικούς αντιπροσώπους του στις εργασίες των προϋπολογισμών των υπουργών. Επιμένω επίσης στην ανάγκη για διαφάνεια και στη δημοσιότητα όλων των συζητήσεων, διότι μόνον η διαφάνεια μπορεί να εμποδίσει τις κυβερνήσεις να διαπραγματεύονται στο εσωτερικό τους - όπως ήδη έχει γίνει - από κοινού ομόφωνα ώστε να βάζουν κατά μέρος την επιβαλλόμενη πειθαρχία, μέσω συναλλαγών που αντιτίθενται στο ευρωπαϊκό συμφέρον, δηλ. ένα είδος καλής ευκαιρίας για κακές μεθοδεύσεις.

Σε αυτές τις διατάξεις θα πρέπει να προστεθεί ένας ευρωπαϊκός προϋπολογισμός που θα επιτρέπει αποτελεσματικές παρεμβάσεις. Είναι εντυπωσιακό να βλέπουμε ότι, ελλείψει μέσων, οι φιλόδοξοι στόχοι της Λισσαβόνας δεν έχουν επιτευχθεί. Οικονομική κυβέρνηση σημαίνει κυρίως ικανότητα για

αύξηση των φόρων. Είναι γνωστό ότι ο προϋπολογισμός της Ε.Ε. είναι σήμερα μόλις το 1% του Α.Ε.Π. της Ε.Ε. από τις συνεισφορές των κρατών-μελών, που επηρεάζουν ειδικά τη γεωργία και τις διαρθρωτικές βοήθειες προς τις φτωχότερες περιοχές. Αυτό δεν αφήνει μεγάλο πεδίο παρέμβασης σε μια κρίση, όπως η σημερινή. Μια προς τα πάνω αποδέσμευση από το 1% του ευρωπαϊκού Α.Ε.Π., δηλαδή περίπου 100 δις ευρώ, θα αποτελούσε το ελάχιστο δυνατό δημοσιονομικό δυναμικό. Από πού θα μπορούσαν να εξασφαλιστούν αυτά τα δισεκατομμύρια; Μπορούμε να εξετάσουμε το Φ.Π.Α. ή την “πράσινη” φορολογία. Στο βαθμό που κυρίως τα εισοδήματα του κεφαλαίου είναι εκείνα που έχουν επωφεληθεί από την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση κατά τα τελευταία 20 χρόνια, φαίνεται λογικό ότι αυτά θα πρέπει να είναι και τα πρώτα που πρέπει να κινηθούν, μετά την εναρμόνιση των φορολογικών βάσεων, τη στιγμή που πρέπει να αποδεσμευτούν πόροι. Ποιος θα αυξήσει τους φόρους; Αυτός λογικά θα είναι η Ε.Ε., αλλά θα πρέπει να πείσει χώρες όπως η Μεγάλη Βρετανία, οι οποίες είναι πολύ “εχθρικές” σε μια τέτοια ιδέα. Άλλη ερώτηση: πρόσθετη φορολογία ή αντικατάσταση των εθνικών φορολογιών; Η δεύτερη λύση είναι πιο εύκολη να υποστηριχθεί. Είναι γνωστό όα η Ε.Ε. προοδεύει μόνο μετά από κρίσεις. Ας πούμε ότι ως προς αυτό το σημείο, η σημερινή κατάσταση είναι πλούσια... σε μελλοντική πρόοδο.

Τέλος, ας σημειωθεί ότι οι περισσότερες από αυτές τις αλλαγές πρέπει να γίνουν στο πλαίσιο του Euro Group, που αποτελεί υπόδειγμα αυτού που ονομάζεται νομικά “ενισχυμένης συνεργασίας”. Οι Πρόεδροι των κρατών και των κυβερνήσεων πρέπει να συγκεντρώνονται τουλάχιστον μία φορά το χρόνο με τη μορφή του “Euro Group” για να εξετάζουν και να καθορίζουν τους προσανατολισμούς τους. Ορισμένες από αυτές τις αλλαγές θα μπορούσαν να επεκταθούν σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. που συνήλθαν στα πλαίσια του Ecofin σε ό,τι αφορά τα οικονομικά και δημοσιονομικά ζητήματα.

Δεν είναι εύκολο να σκεφτούμε πώς πρέπει να είναι μια ευρωπαϊκή οικονομική κυβέρνηση, χωρίς να έχουμε μια αρκετά ακριβή ιδέα για τις οικονομικές σχέσεις, ιδιαίτερα τις εμπορικές, ανάμεσα στην Ε.Ε. και τον υπόλοιπο κόσμο. Το πρόβλημα εδώ δεν είναι τόσο οι θεσμοί, ούτε το ζήτημα του ανταγωνισμού, αφού και το εξωτερικό εμπόριο περνά μέσα από την Επιτροπή, που ασκεί ουσιαστικές αρμοδιότητες. Η “οικονομική καθοδήγηση” δεν είναι απλώς ζήτημα θεσμών, αλλά κυρίως ένα ζήτημα ουσίας. Ωστόσο, επί της ουσίας, υπάρχουν σημαντικές διαφορές προσέγγισης μεταξύ των κρατών-μελών. Είναι ζωτικής σημασίας αυτές να ξεκαθαριστούν και να ξεπεραστούν, χωρίς ατέρμονες συζητήσεις θεσμικού περιεχομένου που έχουν φτάσει στα όρια τους τα τελευταία χρόνια.

Για ορισμένους από εκείνους που ασκούν επιρροή μέσα στους διευθυντικούς κύκλους της Ε.Ε., ο περίφημος “ελεύθερος και ανόθευτος ανταγωνισμός”, όπως αναφέρεται στο σχέδιο της Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης παραμένει το κλειδί για την Ένωση και η βασική της αρχή. Σύμφωνα με αυτούς, όλα πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα την ενθάρρυνση αυτού του “ελεύθερου και ανόθευτου” ανταγωνισμού και τον περιορισμό των κανόνων, των εγγυήσεων και των βοηθειών που θα μπορούσαν να περιορίσουν αυτήν την αρχή: ο απόλυτος φιλελευθερισμός πρέπει να παραμείνει η κυρίαρχη φιλοσοφία, τόσο στο εσωτερικό της Ε.Ε. όσο και μεταξύ της Ε.Ε. και του υπόλοιπου κόσμου. Η οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση που έχουμε γνωρίσει - και που δεν τελείωσε ακόμα για τις ευρωπαϊκές χώρες - οδηγεί βέβαια στην υιοθέτηση κάποιων μέτρων προφύλαξης, τα οποία ωστόσο, μέσα στο πνεύμα αυτών των ιδεολογιών, δεν θέτουν υπό αμφισβήτηση τις βάσεις του νεοφιλελεύθερου δόγματος.

Για παράδειγμα, σύμφωνα με αυτή τη προσέγγιση, οι εμπορικές μας σχέσεις με την Κίνα, παρ' ότι είναι ογκωδέστατα ελλειμματικές, δεν απαιτούν μια ειδική και συνολική δράση: το ευρώ θα πρέπει να εξακολουθήσει να εξαρτάται από τον έλεγχο της “αγοράς”, ακόμα και αν για το γιουάν, όπως εξάλλου και για το δολάριο, εφαρμόζεται “πολιτικός” έλεγχος. Όσο για τα μέτρα προφύλαξης που πρέπει να παρθούν και την έκφραση λύπης για τις ογκώδεις ανισορροπίες με τις παραπάνω αναδυόμενες χώρες, δεν υπάρχει θέμα ειδικής “προστασίας”: κάθε είδους προστασία θα μπορούσε να οδηγήσει σε έναν “προστατευτισμό” που εμφανίζεται σαν το απόλυτο κακό. Όσον αφορά την Κίνα, οφείλουμε να συνεχίσουμε να ισχυριζόμαστε ότι, λόγω της πλεονεκτικής θέσης της Ευρώπης στον τομέα της έρευνα

και στις επενδύσεις, στην εμπορική μας σταθερότητα την ανώτερη ποιότητά μας χάρη στη φύση των καινοτομιών μας, θα μπορέσουμε αυτόματα να αποκαταστήσουμε την ισορροπία.

Με παρόμοιο τρόπο, σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, δεν τίθεται θέμα να αναρωτηθεί κανείς για τις επιδόσεις της Γερμανίας και τις συνέπειές τους στην υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Γερμανία, που είχε πάρει στο παρελθόν υποδειγματικά “θαρραλέες” αποφάσεις, όπως π.χ. συμπίεση μισθών, στην περίπτωση αυτή απονέμει χάρη στον θεαματικό δυναμισμό των κινήσεών της, αφού αυτό το “μοντέλο” θα πρέπει να γενικευθεί για όλη την Ε.Ε. για να δει την ανταγωνιστικότητα της να βελτιώνεται και την θέση της στο κόσμο να ενισχύεται.

Το πρόβλημα, είναι ότι αυτές οι απλές ιδέες δεν είναι απαραίτητα αλήθεια. Σίγουρα, η οικονομική ανάπτυξη της Κίνας έχει στηριχθεί πάνω στις εντατικές προσπάθειες του πληθυσμού της, οι οποίες θα πρέπει να αναγνωριστούν. Αλλά, πώς να μην παραβλέψει κανείς επίσης το γεγονός ότι στηρίχτηκε και εξακολουθεί να στηρίζεται κατά κανόνα σε μια πολύ συγκεκριμένη πολιτική, δηλ. τον στρεβλωμένο ανταγωνισμό μέσα από την υποτίμηση του γιουάν που ευνοεί τις κινέζικες εξαγωγές, τους χαμηλούς και περιορισμένους μισθούς, την έλλειψη κοινωνικής, υγειονομικής και περιβαλλοντικής προστασίας, την τραπεζική χρηματοδότηση εξ ολοκλήρου εκτός ανταγωνισμού και την περιφρόνηση του δικαίου και της βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Αυτός είναι ο λόγος που πιστεύω, μαζί με όλο και περισσότερους άλλους παρατηρητές και παράγοντες, ότι η Ε.Ε. πρέπει να έρθει αντιμέτωπη με την Κίνα, να ενισχύσει το δυναμισμό της κατά περίπτωση και να λάβει κάποια μέτρα προφύλαξης, επενδύοντας περισσότερο στην κινεζική επικράτεια, αλλά θέτοντας σε εφαρμογή οικολογικά, κοινωνικά και υγειονομικά όρια εντός των συνόρων της Ε.Ε. Θα συνοψίσω τη νέα προσέγγιση που θα πρέπει μια ευρωπαϊκή οικονομική κυβέρνηση να συγκρατήσει από τους δύο τύπους: καλύτερα “δίκαιη ανταλλαγή” παρά “ελεύθερη ανταλλαγή” και “ανοικτή Ευρώπη ναι”, αλλά “παραδομένη Ευρώπη όχι”.

Ένα ανάλογο πρόβλημα υπάρχει στο “γερμανικό οικονομικοκοινωνικό μοντέλο”. Θα ήταν πολύ άδικο να αρνηθεί κανείς την ποιότητα των γερμανικών προϊόντων, ιδίως στον τομέα των ειδών εξοπλισμού, όπου οι φίλοι Γερμανοί καταβάλλουν προσπάθειες να παγιώσουν τη θέση τους στην Ευρώπη και τις εξαγωγές τους. Σε αντίθεση με όσα έχουν αναφερθεί, δεν είναι ουσιαστικά η Ασία με την οποία η Γερμανία επιτυγχάνει τα πλεονάσματα της, αλλά οι ευρωπαίοι γείτονές της, δηλ. η Γαλλία, η Ιταλία, η Ισπανία... Σχεδόν τα 2/3 των εξαγωγών της Γερμανίας κατευθύνονται στην Ε.Ε. σε σύγκριση με το 4,5% που κατευθύνονται στην Κίνα. Αυτά τα πλεονάσματα βασίζονται στη συμπίεση της ανταποδοτικότητας στους μισθούς των Γερμανών. Αυτό το “μοντέλο” δεν δείχνει “συνεργασία” με τα άλλα κράτη της Ευρώπης. Πώς θα μπορούσαν στη πραγματικότητα να αντιδράσουν τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη στις “γερμανικές επιδόσεις”; Όχι με την προσαρμογή των συναλλαγματικών ισοτιμιών τους, αφού το κοινό μας νόμισμα είναι το Ευρώ. Ούτε όμως και με την κατακόρυφη αύξηση του πληθωρισμού, που θα ήταν μια δύσκολα εφαρμόσιμη και βραχυπρόθεσμη λύση. Η αντίδραση των περισσότερων χωρών απέναντι στην Γερμανία είναι να συμπίεσουν, με την σειρά τους, τους δικούς τους μισθούς. Αυτή όμως είναι ολόκληρη η ευρωπαϊκή οικονομικοκοινωνική δυναμική, η υποστήριξη της εσωτερικής κατανάλωσης και το ίδιο το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο της κινδυνεύουν να επηρεαστούν. Η στρατηγική της Γερμανίας είναι μια στρατηγική “ιδιάζουσας θέσης”, δεν είναι εφικτό να επεκταθεί σε άλλα κράτη, παρά μόνον αν μειωθεί το βιοτικό επίπεδο του συνόλου των Ευρωπαίων. Και το ζήτημα που θα προέκυπτε, σε σχέση με αυτές τις πιέσεις, σε μια περίπτωση κατάργησης του Ευρώ, εκτός του ότι κάτι τέτοιο θα συνιστούσε τη σηματοδότηση μιας αποτυχίας, θα ήταν καταστροφικό για την ίδια τη Γερμανία, αφού θα επανερχόταν το παλαιό νομισματικό σύστημα με αποτέλεσμα μια τεράστια ανατίμηση αυτού του νομίσματος, άρα και τη δραματική μείωση των γερμανικών εξαγωγών. Με αφορμή αυτό, ειδικά για μας τους Γάλλους που συζητούμε με τους φίλους μας τους Γερμανούς επειδή η Γαλλο-Γερμανική ένωση παραπαίει από υπαιτιότητα και των δύο χωρών, είναι ιστορικά απαραίτητη η εκβάθυνση μιας πολιτικής της Ε.Ε. και ειδικότερα η θέσπιση μιας οικονομικής κυβέρνησης.

Συμπληρωματικά, θα πρέπει να υιοθετήσουμε έναν νέο μηχανισμό ελέγχου της συναλλαγματικής ισοτιμίας του Ευρώ. Το Euro Group θα πρέπει να είναι σε θέση να συζητά σε εξαμηνιαία βάση με την Ε.Κ.Τ. μια τιμή-στόχο για τη συναλλαγματική μεταβολή στη ζώνη του Ευρώ, έτσι ώστε αυτή να μην

είναι μια απλή μεταβλητή στη προσαρμογή των παγκοσμίων ανισορροπιών και των συναλλαγματικών πολιτικών των κεντρικών τραπεζών.

Το συμπέρασμα είναι αυτό. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας περιόδου, ο προβληματισμός και η δράση έχει κυρίως επικεντρωθεί στα μέτρα έκτακτης ανάγκης που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση της κερδοσκοπικής κρίσης. Αυτό ήταν απόλυτα δικαιολογημένο. Έπρεπε - και πρέπει πάντοτε - να εφαρμόζεται ένας συνδυασμός ανακούφισης και στήριξης. Αποφυγή της πτώχευσης και των αδικαιολόγητων ευκολιών, σε κάθε περίπτωση. Βελτίωση της πρόβλεψης και του ελέγχου. Δεν είμαστε στο τέλος του δρόμου και το ξέρουμε, ειδικά για την Ελλάδα. Για παράδειγμα, πιστεύω ότι θα ήταν πολύ χρήσιμο να δημιουργηθεί ένα εργαλείο, όπως π.χ. ένα ευρωπαϊκό χρεόγραφο, ένα μοναδικό ομόλογο, ένα ομόλογο σε Ευρώ, με αφορμή μια σειρά στρατηγικών επενδύσεων που θα πραγματοποιηθούν από την Ο.Ν.Ε. και θα επιτρέψουν μια στρατηγική πολυετούς χρηματοδότησης. Αυτή η αντανακλαστική συμπεριφορά, κατά την αντιμετώπιση των καταστάσεων έκτακτης ανάγκης που συνεπάγεται την παροχή στενής αλληλεγγύης στην Ελλάδα όπως στα άλλα μέλη της Ε.Ε., δεν πρέπει να μας εκτρέψει από τη διενέργεια μιας λεπτομερούς μελέτης πάνω στο ευρωπαϊκό μοντέλο οικονομικής πολιτικής. Πρέπει να είμαστε πιο δυναμικοί και φιλόδοξοι όσον αφορά τις επενδύσεις μας, την επιστημονική έρευνα και την εκπαίδευση, αλλά επίσης - τολμώ να πω - στην προστασία μας. Πρέπει να μειώσουμε τις εσωτερικές μας ανισότητες. Πρέπει να μιλάμε με μία φωνή στα διεθνή νομισματικά και οικονομικά φόρα. Πρέπει να παράσχουμε στους εαυτούς μας τα μέσα για να γίνουμε πραγματικά μια Ευρωπαϊκή δύναμη. Τα συμπεράσματα που πρέπει να εξάγουν οι κυβερνήσεις μας και η Ε.Ε. από τα πρόσφατα γεγονότα είναι πολλά. Ο νέος πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ο κύριος M. Van Rompuy, πρέπει να αναλάβει αυτό το καθήκον. Εύχομαι να προτείνει με τόλμη τη δημιουργία μιας "ευρωπαϊκής οικονομικής κυβέρνησης". Το εύχομαι και το ζητώ. Αυτή η κυβέρνηση θα ενεργοποιεί τόσο τη σύγκλιση όσο και την αλληλεγγύη, κατά περίπτωση. Αυτό θα συνιστούσε, πέρα από τα μέτρα έκτακτης ανάγκης, το πρώτο βήμα προς μια μακροπρόθεσμη ευρωπαϊκή οικονομική καθοδήγηση, την οποία εύχομαι ολόψυχα.

